

**Ragnar
Söderbergs**
STIFTELSE

Årsberättelse 2010

www.ragnarsoderbergstiftelse.se

Verksamhetsåret 2010

Ragnar Söderbergs stiftelse har under det gångna året på olika sätt intensifierat arbetet med att professionalisera och kvalitetssäkra sin verksamhet. Vi vill skapa smidiga och kostnadseffektiva former för att identifiera och sedan finansiera god forskning. Att göra detta kräver olika sorters sakförstånd. För att få närmare kontakt med ledningarna för stiftelsens största anslagsmottagare och forskningens utförare har styrelsen och kansliet genomfört sex lärosättesbesök. Vi har funnit det angeläget att komma i samspråk med universiteten för att bättre kunna förstå och analysera finansieringsbehoven och på så sätt kunna anpassa formerna för anslagsgivningen. Som vanligt var det spännande att möta forskare som brinner för sina projekt och ledningar som är ivrigt engagerade för att stärka sina lärosätens infrastruktur.

Som ytterligare ett led i vår ambition att söka kontakter med forskarsamhället arrangerade vi i våras ett seminarium om och med företrädare för det rättsvetenskapliga fältet. Många goda synpunkter kom fram i presentationerna och i samtalen. För egen del fäste jag mig vid forskarutbildningssituationen och pläderingen för att den bästa doktorandrekryteringen sker i forskningsmiljöer. Unga forskares situation engagerar alltid. Att komma tillbaka till den lär vi göra.

Resurser saknas ofta i forskarsamhället. Men är pengar alltid svaret på frågan? I kölvattnet av Riksrevisionens påpekanden om outnyttjade externa forskningsmedel vid universiteten kan man undra vilka satsningar som nu är de mest optimala för en stiftelse. Orsakerna till varför externa forskningsmedel ackumulerats är varierande, liksom bedömningen av huruvida detta är en bra tingens ordning eller ej. Har en forskargrupp fått stora resurser vore det ju oansvarigt om de brände pengarna snabbt för sakens egen skull. Planering och framförhållning är värdefullt, men hur är det med effektiviteten? I debatten kan man ana ett underliggande problem, nämligen universitetens begränsade handlingsfrihet som en följd av en för liten egen finansiell bas.

Anslagens fördelning 2010 i kr

Karolinska Institutet (inkl. jubileumsprofessur 25 mkr)	30 567 320
Stockholms universitet	17 417 832
Lunds universitet	16 980 590
Göteborgs universitet	10 763 783
Uppsala universitet	10 472 733
Handelshögskolan i Stockholm	7 464 769
Kungl. Vetenskapsakademien	6 647 666
Ratio – Näringslivets forskningsinstitut	3 740 871
Umeå universitet	2 455 861
Internationella Handelshögskolan i Jönköping	2 351 405
Övriga mottagare (≤ 2mkr)	8 584 610
Priser med omkostnader	2 388 042

SUMMA: 119 835 482

Vad kan en forskningsstiftelse göra i ett läge med olika signaler? Det bästa vore om hela forskningsfinansieringssystemet kunde undvika alltför snabba omsvängningar av finansieringssystemen; att alla svängningar åt samma håll samtidigt är heller inte optimalt. De behov som vår stiftelse hör artikuleras får vägas mot det som är en stiftelses speciella uppgift: att bidra med medel till att stödja nya initiativ och avgränsade projekt. Vi kan ju aldrig ta riktigt långsiktigt ansvar.

I stiftelsen har vi under året satt igång ett förnyat arbete med uppföljning av anslagsgivningen. Sektorn behöver dock inte oroa sig för några storinkvisitoriska åtgärder eller komplicerade rapporteringsförfaranden, men förhoppningsvis välkomnar alla parter att vi ser till att våra anslagsmedel inte kommer i bakvatten utan används till det som de är avsedda för. Stiftelsen har sedan två år tillbaka prövat en ordning med fasta beredningsgrupper. Erfarenheterna har varit goda, men vi vill ännu inte slå oss till ro i en struktur utan ämnar pröva nya former under år 2011. Ny bemanning kommer det också att bli.

Ragnar Söderbergs stiftelse har under det gångna året efter extern och intern beredning beviljat anslag till forskning för cirka 120 miljoner kronor. I stapeldiagram på nästa sida kan avläsas hur anslagsnivån utvecklats under de senaste fyra åren och i tabellen nedan anges anslagens fördelning på mottagande universitet och organisationer. Stiftelsen har under året på sedvanligt sätt delat ut tre priser. Om priserna finns notiser i denna årsberättelse; samtliga anslag finns också förtecknade. Mer detaljerad information om varje anslag finns att tillgå på stiftelsens hemsida.

Under året har vår stiftelse separerat sin operativa verksamhet från Torsten Söderbergs stiftelse. Från att ha varit stiftelsernas gemensamma operativa chef har jag nu blivit VD för Ragnar Söderbergs stiftelse. Siavash Pournouri har anställts som kommunikator; Caroline Ölund har varit visstidsanställd som administrativ assistent men vid årsskiftet övergått till en anställning som forskningssekreterare. Kansliet har lämnat de stiftelsegemensamma lokalerna på Karlavägen 41 och har från och med i höstas haft sin verksamhet i lokaler på Östermalmstorg 1.

Den största förändringen i den operativa verksamheten under året har varit att stiftelsen i samarbete med Digiplant AB introducerat ett nytt elektroniskt ansöknings- och ärendehanteringssystem. Erfarenheterna från den första ansökningsomgången har varit mycket goda och vi fortsätter att i samarbete vidareutveckla systemet. Vi har också sjösatt en ny hemsida, inte minst för att på ett bra sätt härberga vårt ansökningsystem, men också för att kunna informera om vår verksamhet främst gentemot forskarsamhället. Vår webbplats www.ragnarsoderbergsstiftelse.se har nu mer och mer kommit att bli vårt huvudsakliga kommunikationsverktyg. Välkomna dit under år 2011!

ÅRSREDOVISNING

BALANSRÄKNING

Belopp i kr	2010-12-31	2009-12-31
TILLGÅNGAR		
<u>Anläggningstillgångar</u>		
Materiella anläggningstillgångar		
Inventarier	0	210 700
<u>Finansiella anläggningstillgångar</u>		
Fordringar hos Torsten Söderbergs Stiftelse	0	5 800 000
Depositioner	117 852	0
Värdepapper ¹⁾	280 048 247	280 048 247
Summa anläggningstillgångar	280 166 099	286 058 947
<u>Omsättningstillgångar</u>		
<u>Kortfristiga fordringar</u>		
Fordringar hos Torsten Söderbergs Stiftelse	5 840 000	0
Övriga fordringar	114 828	7 442
Förutbetalda kostnader, upplupna intäkter	75 459	39 640
	6 030 287	47 082
Kassa och bank	252 304 008	281 457 652
Summa omsättningstillgångar	258 334 295	281 504 734
Summa tillgångar	538 500 394	567 563 681

EGET KAPITAL OCH SKULDER

<u>Eget kapital</u>		
<u>Bundet eget kapital</u>		
Stiftelsen	323 896 867	310 696 867
<u>Fritt eget kapital</u>		
Disponibla medel	5 473 031	9 443 612
Summa eget kapital	329 369 898	320 140 479
Pensionsförpliktelse	0	1 163 456
<u>Kortfristiga skulder</u>		
Beviljade, ej utbetalade anslag	191 946 589	245 250 442
Skulder till Torsten Söderbergs stiftelse	16 659 139	0
Övriga skulder	434 769	914 304
Upplupna kostnader, förutbetalda intäkter	89 999	95 001
Summa kortfristiga skulder	209 130 496	246 259 746
Summa eget kapital och skulder	538 500 394	567 563 681

Stiftelsens revisor
Thomas Thiel, auktoriserad revisor, KPMG

RESULTATRÄKNING

Belopp i kr	2010-01-01 -2010-12-31	2009-01-01 -2009-12-31
INTÄKTER		
Räntor och utdelningar	131 015 106	125 817 535
Övriga intäkter	992 658	0
	132 007 764	125 817 535
KOSTNADER		
Personalkostnader	-1 934 059	-1 652 882
Övriga kostnader	-2 409 747	-3 108 329
Avskrivningar av inventarier	0	-45 426
	-4 343 806	-4 806 637
Resultat	127 663 958	121 010 898
<u>Resultat från finansiella poster</u>		
Resultat från anläggningstillgångar	1 286 118	4 000 000
Räntekostnader	-174	-30
	1 285 944	3 999 970
Resultat efter finansiella poster	128 949 902	125 010 868
Årets resultat	128 949 902	125 010 868

¹⁾ Marknadsvärde 2010-12-31: 3 437 067 702 kr.

VÄRDEPAPPER (ANTAL AKTIER)

2010-12-31

Ratos AB, A och B	13 564 690
SCA, Svenska Cellulosa AB, B	90 000
Industrivärden AB, C	40 000
Sandvik AB	25 000
Hennes & Mauritz AB, B	10 000
Skanska AB, B	20 000
Swedbank, A, preferensaktier	5 000

ANSLAG MKR 2006-2010

STYRELSEN FÖR RAGNAR SÖDERBERGS STIFTELSE

Ragnar Söderberg, civilekonom, ordförande
Marie Söderberg, professor, vice ordförande
Barbro Montgomery, fru, ledamot
Katarina Söderbaum, civilekonom, ledamot

Jan Söderberg, ekon. dr h.c., suppleant
Lars Söderberg, civilekonom, suppleant
Alexandra Montgomery, VD, suppleant
Ann Stern, civilekonom, suppleant

BEREDNINGSGRUPPER 2010

Ekonomi:

Magnus Henrekson, Institutet för näringslivsforskning, ordf.
Barbara Czarniawska, Göteborgs universitet
Olof Arwidi, Lunds universitet

Rättsvetenskap:

Kristina Ståhl, Regeringsrätten, ordf.
Claes Sandgren, Stockholms universitet
Per Cramér, Handelshögskolan, Göteborgs universitet

Medicin:

Hans Wigzell, Karolinska Institutet, ordf.
Olle Stendahl, Linköpings universitet
Ulf Smith, Sahlgrenska universitetssjukhuset

En ny svensk vetenskapsakademi för yngre forskare befinner sig i startgroparna. Initiativtagare är Kungl. Vetenskapsakademien (KVA), inspirerad av bl.a. "Die Junge Akademie" i Tyskland vars syfte är att fånga upp den kreativa potentialen hos den kommande generationen av ledande forskare. Sveriges Unga Akademi, som finansieras av ett initieringsanslag på 3 miljoner kronor från Ragnar Söderbergs stiftelse, ämnar att presentera sina första ledamöter vid ett möte i maj 2011. Stiftelsen träffade verksamhetschefen Anna Sjöström Douagi som befinner sig mitt uppe i förberedelserna för ett spännande år.

VARFÖR ÄR DET VIKTIGT MED EN UNG AKADEMI?

– I Sverige har det saknats ett forum för unga framgångsrika forskare att träffas och diskutera vetenskapliga frågor och forskningspolitiska villkor. Inte för att det ska fungera som en fackförening, men tillsammans kan man se mönster på ett annat sätt. Man kan gå ihop och tackla de systemfel som man ser från sitt perspektiv. Det är superviktigt.

Varför nu?

– Hade inte KVA startat det nu, hade någon annan gjort det. Det ligger i tiden att man satsar på unga forskare. Det finns politiska initiativ. EU-kommissionen har jobbat rätt mycket med frågan om forskarkarriärer, hur man ska undanröja hinder för mobilitet och till-sätta forskare i öppen konkurrens. För att Europa ska kunna konkurrera i framtiden måste vi konkurrera med kunskap, inte med billig arbetskraft. Då måste vi få unga forskare att vilja fortsätta forska. Det är viktigt att de känner att de får ha en röst i det politiska spelet, att de tas på allvar.

ANNA NÄMNER DEN s.k. autonomipropositionen som ett exempel, där regeringen hade kunnat vända sig till den unga akademien för att få deras syn på saken. Vad hoppas ni uppnå på sikt?

– Att akademien blir en etablerad grupp som man ser som en kraft i svensk forskningspolitik, som man vänder sig till för råd. Även att gruppen kan hitta på oanade, häftiga projekt som man inte kan förutspå ännu, som kan leda till banbrytande upptäckter, saker som inte hade hänt utan akademien. På personlig nivå för ledamöterna hoppas jag att de själva ska tränas i att diskutera och nätverka, så att de blir bättre forskare i framtiden, kan prata över ämnesgränserna och kommunicera sina budskap. Att det blir en träningsplats för dem som gör dem ännu mer framgångsrika.

Varför är tvärvetenskap så betydelsefullt?

– Tvärvetenskap leder till nya upptäckter som man inte alltid kommer fram till om man stannar inom sin disciplin. Ju längre man varit inom den, desto mer blir man inkörd i tankemönster, så här och så här är det, och man ifrågasätter dem lite mindre ju längre man stannar inom ett fält. Unga forskare som precis har börjat är lite mer öppna för att tänka tokigt, för osannolika samarbeten som eventuellt leder till saker som man inte kunnat tänka sig.

I KVA:S ÅRSBERÄTTELSE 2009 berättar den dåvarande ständige sekreterare Gunnar Öquist om hur "unga forskare i allt för hög grad är beroende av etablerade forskare och dess villkor... [de] behöver en egen plattform att verka från". Ska ni verka som en uppstickare?

– Ja, det hoppas jag verkligen, en pigg uppstickare som säger ifrån. Jag upplever att man från KVA uppmanar unga akademien att ha sin egen röst, även om den skulle yttra sig tvärt emot KVA. Jag hoppas att det blir en obekvämd röst i forskningspolitiken, som kan påtala saker som inte fungerar, men att man även kan inspirera ännu yngre forskare.

I akademien blir man invald eftersom man har uttryckt önskan att arbeta tvärvetenskapligt och driva forskningspolitiska frågor. Anna hoppas att ledamöterna blir en aktiv grupp människor som tar initiativ.

– Jag hoppas att även media vänder sig till den här gruppen för paneldiskussioner. Genom tillträde till media skulle man även kunna entusiasmera andra människor och visa på potential. Vi talar ju om ledamöter som tycker det är kul att forska och som det har gått bra för. Samtidigt hoppas jag att det inte blir som en klubb för inbördes beundran, att andra unga forskare i Sverige ska tycka att den här gruppen inte har med oss att göra för att det är de som det går bra för, som det regnar miljoner över.

ANNA VERKAR HÖGST angelägen om att villkoren för unga forskare behöver förbättras avsevärt överlag, att forskaryrket kan struktureras samtidigt som det ges utrymme till kreativitet.

– Kreativitet, om nu Sverige har en sådan ambition, är att trots vår lilla storlek ändå vara en forskningsnation. På Jan Björklunds hemsida står det ett av hans mål är att Sverige ska ta hem fler Nobelpris. Om man överhuvudtaget ska komma i den ligan då måste kreativiteten blomma av bara fasiken, man måste hitta så många göd-selmedel som man bara kan för att hjälpa till. I dagens forskarstruktur beror det mycket på var du hamnar, det handlar om att få verka i kreativa miljöer och få tid och utrymme att vara kreativ.

Var blir de samhällseliga implikationerna av att ha en ung akademi?

– Jag hoppas att det kan vara en röst som kan påverka framför allt det som jag själv upplevt som det jobbigaste, tjänstestrukturen för forskare. Bristen på karriärvägar, inga tydligheter överhuvudtaget, tillfälliga anställningar, inga tydliga regler för vem som är senior forskare, eller junior... Om man vill att folk ska bli forskare, behöver man kunna säga, "det är det här som gäller". Idag vet du inte vad det är eller var du hamnar. Det handlar mycket om tillfälligheter.

OM AKADEMENS MÖJLIGHETER och utmaningar talar Anna ofta i förhoppningar och belyser att det är först med ledamöterna som akademien tar form på allvar, då dessa tillsammans ska bestämma vad man vill göra och hur.

– Jag tycker att statuterna ska vara ett levande dokument så att den unga akademien, vid behov, kan ändra på det när saker inte passar dess verksamhet. Jag gör ett utkast som KVA får godkänna och sen får de första 20 ledamöterna det i handen, så har de någonting att börja jobba med. Vitsen är att ledamöterna skall forma verksamheten, det är deras aktiviteter och organisation.

Text: Siavash Pournouri

Anna Sjöström Douagi har en doktorsexamen inom tumörbiologi och har tidigare varit verksam på Vetenskapsrådet, bland annat som Nationell kontaktperson för Europeiska Forskningsrådet.
Foto: KVA

EKONOMI

Bigsten, Arne

Göteborgs universitet

Relevant Capabilities in a Globalized World

2 733 000 kronor

Braunerhjelm, Pontus

Entreprenörskapsforum

Entreprenörskapets ekonomi. Ett internationellt forskningsprojekt om betydelsen av institutioner

927 000 kronor ●

Edvinsson, Rodney

Stockholms universitet

Ekonomiska kriser i historisk belysning

1 652 592 kronor

Flood, Lennart

Göteborgs universitet

Economic incentives and the design of the welfare state

1 771 875 kronor

Johansson, Dan

Ratio – Näringslivets forskningsinstitut

Explaining High-Growth Firms

3 740 871 kronor

Johansson, Anders

Handelshögskolan i Stockholm

Politics and Finance in East Asia

2 572 662 kronor

Loft, Anne

Lunds universitet

Standards for Assurance in a Globalizing World

2 089 130 kronor

Magnusson, Lars

Uppsala universitet

Bokprojektet Jordpäron

50 000 kronor

Naldi, Lucia

Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Branschens kunskapsbas och dess påverkan på nya företags resultat och överlevnad

1 641 008 kronor

Nordlund Edvinsson, Therese

En osynlig företagshistoria: Direktörshustrun i svenskt näringsliv 1880–1960

50 000 kronor

Ohlsson, Claes

Göteborgs universitet

Den finanskunnige vardagssvensken?

797 983 kronor

Pehrsson, Anders

Linnéuniversitetet

Svenska miljöteknikföretags marknadsexpansion: företagsbesök med intervjuer i USA

49 364 kronor

Pemer, Frida

Handelshögskolan i Stockholm

Mot en professionellare användning av professionella tjänster

2 581 146 kronor

Seim, David

Stockholms universitet

Demand for Redistribution – Beyond Relative Income

209 000 kronor

Sjölander, Pär

Handelns Utredningsinstitut

Analys av asymmetrier i prisbildningsprocessen på den svenska lånemarknaden

748 910 kronor

Stephan, Andreas

Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Environmental Regulations, Innovations and Productivity: Evidence from Swedish Pulp and Paper Firms

710 397 kronor

Svedberg Helgesson, Karin

Handelshögskolan i Stockholm

Ansvariga företag – inför vem och för vad? Privata företag som statens agenter i den risk-baserade kampen mot penningtvätt

2 310 961 kronor

Söderholm, Patrik

Luleå tekniska universitet

Styrmedel för miljöteknik och innovation

1 633 300 kronor

Västfjäll, Daniel

Linköpings universitet

Neural underpinnings of altruistic and charitable economic decision behavior

2 061 050 kronor

Yakhlef, Ali

Stockholms universitet

How Management Practice Innovation Comes About

2 555 182 kronor

MEDICIN

Björklund, Anders

Lunds universitet

Utveckling av nya metoder att motverka den alfa-synuclein-inducerade skadeprocessen, studerat i en ny modell av Parkinsons sjukdom

3 112 814 kronor

Flygare, Johan

Lunds universitet

Definiera nya molekyllära signalvägar för behandling av blodbrist

2 305 927 kronor

Jonsson, Ann-Beth

Stockholms universitet

Samspelet mellan bakterie och värd vid sjukdomsutveckling

5 581 142 kronor

Landström, Marene

Umeå universitet

Identifiering av nya molekyllära läkemedelsmåltaivlar vid utveckling av prostatacancer

2 455 861 kronor

Mellstedt, Håkan

Karolinska Institutet

Ror-1 – en tyrosinkinasreceptor – en unik struktur för målinriktad terapi av kronisk lymfatisk leukemi

1 967 068 kronor

Normark, Staffan

Kungl. Vetenskapsakademien

Forskningsprofessur i medicin

5 087 500 kronor ●

Renström, Erik

Lunds universitet

Att hitta de rätta molekyllära målen för den rätta patienten vid behandling av typ-2 diabetes

2 810 345 kronor

Söderberg-Nauclér, Cecilia

Karolinska Institutet

Utveckling av nya riktade behandlingar vid Cytomegalovirus (CMV) infektion vid maligniteter i nervsystemet

3 600 252 kronor

Uhrbom, Lene

Uppsala universitet

Role of cellular origin for tumorigenicity of glioma-derived cancer initiating cells

1 083 237 kronor

Wallberg-Henriksson, Harriet

Karolinska Institutet

Torsten och Ragnar Söderbergs stiftelsers jubileumsdonation

25 000 000 kronor ●

RÄTTSVETENSKAP

Alexius Borgström, Katarina
Barns behov och föräldrars (o)förmåga. En studie av
vårdbehovsbedömningar i mål om tvångsvård av barn
till utvecklingsstörda föräldrar
240 000 kronor ●

Asp, Petter
Stockholms universitet
Principles for the cooperation in criminal matters
within the European Union – Building an Area of
Freedom, Security and Justice
908 000 kronor

Björkdahl, Erika P
Uppsala universitet
Nätverk och avtal vid entreprenad
2 554 296 kronor

Brännström, Leila
Lunds universitet
Människohandel. effektiv bekämpning genom en
preciserad definition?
1 529 838 kronor

Bylander, Eric
Göteborgs universitet
Prövningstillstånd i hovrätt och kammarrätt – En
rättsvetenskaplig studie
1 444 140 kronor

Darpö, Jan
Uppsala universitet
Tradition och förnyelse på vattenrättens område. Om
mötet mellan vattenrättsliga tillståndsregimer och
moderna miljökrav
976 956 kronor

Granhag, Pär Anders
Göteborgs universitet
Stöd till forskningsmiljön "Research unit for Criminal,
Legal and Investigative Psychology"
1 946 000 kronor

Janse, Daniel
Självförsvaret mot internationell terrorism
130 000 kronor ●

Kellgren, Jan
Linköpings universitet
Kontraktbaserade samarbeten inom ramen för enkla
bolag – en civil- och skatterättslig studie
220 000 kronor ●

Magnusson Sjöberg, Cecilia
Stockholms universitet
Data protection in global networks – a comparative
study between Europe and the Asia-Pacific region
3 352 168 kronor

Noll, Gregor
Lunds universitet
Lovliga mål? Militär utbildning och nya utvecklingar i
den humanitära folkrätten
5 132 536 kronor

Rynning, Elisabeth
Uppsala universitet
Medicinsk rätt – satsning på forskningsmiljö, steg 1
3 315 300 kronor ●

Silfverberg, Christer
Stockholms universitet
Socialavgifternas rättsliga förhållande till
socialförsäkringen och inkomstbeskattningen
1 678 015 kronor

ÖVRIGT

Balabina, Nina
Sveriges Nationella Ungdomssymfoniorkester
250 000 kronor

Dahl, Karin
Göteborgs universitet
Bokpresentation/Workshop: Stig Dagerman i
Frankrike
9 735 kronor ●

Dahlin, Anki
Kulturen i Lund
Världen på Kulturen
845 536 kronor

Engwall, Gunnel
Stockholms universitet
Utgivning av August Strindbergs Samlade Verk
1 406 733 kronor ●

Fjæstad, Björn
Stiftelsen Forskning & Framsteg
Utgivning av Forskning & Framsteg under 2011
40 000 kronor ●

Gunnarsson, Annika
Läs bilden – se texten! Interaktionen mellan bild och
text i berättelserna om Alfons Åberg
75 000 kronor

Gyberg, Bo-Erik
Nyckelviksskolan
Herthas kulle – första fasen
100 000 kronor ●

Hagströmer, Denise
En nationell vision?: svenska ambassader från
1900-talets mitt till idag
150 000 kronor

Hüttner, Per
Vision Forum
Internationellt och gränsöverskridande projekt – (In)
Visible dialogues
115 000 kronor

Kumlin, Ewa
Föreningen Svensk Form & Centrum för
Näringslivshistoria
Swedishdesign.se
1 100 000 kronor ●

Ljungholm, Ann-Charlotte
Stiftelsen Leufsta
Lövstabruk – en gång världens största järnbruk
75 000 kronor

Mankell, Bia
Modebilder
150 000 kronor ●

Normark, Staffan
Kungl. Vetenskapsakademien
Vidareutveckling av NTA-teman för ökat lärande och
läsande i naturvetenskap och teknik
1 312 666 kronor

Normark, Staffan
Kungl. Vetenskapsakademien
Ingvar Lindqvistpriset 2011
247 500 kronor ●

Olsson, Mikael
Bruno Mathson – del 2. En oupptäckt fortsättning
150 000 kronor

Rollenhagen Tilly, Linnéa
Carl Johan Cronstedts arkitekturbibliotek
100 000 kronor ●

Slöör, Susanna
Kungl. Akademien för de fria konsterna
Ulf Linde Spectator Academy
1 000 000 kronor

Welander-Berggren, Elsebeth
Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde
Gösta Adrian Nilsson
79 500 kronor ●

Wistman, Christina G.
Jamtli
Digitalisering av Jamtlis konstsamling
61 000 kronor

Älveby, Kristina
Same same but different. Incipient complexity in craft
practice. Observations of variation and formalisation in
Cypriot Chalcolithic chert production
45 000 kronor

Åblad, Jonas
Stockholms universitet
Forskardagarna
75 000 kronor ●

Ågren, Louise
Förbundet Unga Forskare
Stockholm International Youth Science Seminar
50 000 kronor

Det Söderbergiska priset

Lars Klareskog fick priset 2010 för sin unika forskning inom ämnesområdet reumatologi – ”från molekyl till klinik, från gen till patientnytta”. Som en av Sveriges mest internationellt kända kliniska forskare har Klareskog identifierat viktiga mekanismer för uppkomsten av ledgångsreumatism (reumatoid artrit).

– **S**edan mitten av 80-talet har jag och min forskningsgrupp arbetat med att förstå varför och på vilket sätt immunsystemet går till angrepp mot den egna kroppen och de egna lederna, vilket sker vid ledgångsreumatism, reumatoid artrit. Om man vet varför, kan man på bättre sätt förebygga sjukdomen, och om vi vet på vilket sätt, kan vi sätta in effektivare läkemedel, säger pristagaren Lars Klareskog, professor vid Karolinska Institutet och reumatologkliniken vid Karolinska Universitetssjukhuset.

I Sverige beräknas det finnas omkring 60 000 personer som lider av reumatoid artrit, R A. Obehandlad kan sjukdomen bli smärtsam och svårt handikappande för den som drabbas. När Lars Klareskog började intressera sig för sjukdomens uppkomstmekanismer bedrev han grundforskning inom immunologin. Den reumatologiska forskningen i Sverige var då mycket begränsad, men genom att kombinera den basala immunologin med kliniska studier har Lars Klareskog och hans kollegor bidragit till att Sverige i dag är ett av de länder som leder utvecklingen inom området.

– RA uppkommer som en samverkan mellan gener, omgivningsfaktorer och livsstil. Hur det hänger ihop har hittills varit ganska okänt. Vår forskningsgrupps bidrag har framför allt varit att koppla den epidemiologiska forskningen om livstil och omgivning med molekylär forskning, och på det sättet få fram helt ny kunskap om uppkomstmekanismerna bakom RA.

Detta har varit möjligt bland annat genom att skapa databaser, där man dels har haft tillgång till blodprover, dels frågat patienterna om deras livsstil och omgivningsfaktorer. Genom att studera och analysera dessa har man kunnat kartlägga riskfaktorer, förstå molekylära mekanismer i sjukdomsförloppet och därigenom fått förutsättningar att utveckla bättre, mer riktade terapier.

– En viktig upptäckt har varit att vissa gener, så kallade transplantationsgener, samverkar med rökningen och ger upphov till distinkta immunreaktioner. Har man den genetiska belastningen och röker, har man upp till 20 gånger större risk att få RA än om man inte hade rökt. Det här är ett mycket starkt skäl till att ägna mer tid och energi åt preventiv information och rökavvänjning.

Det har under de senaste tio åren kommit en lång rad terapier som kan bromsa och lindra RA effektivt. Lars Klareskog och hans forskningsgrupp har medverkat i utvecklingen och uppföljningen av flera av dessa terapier.

– Den nya kunskapen om specifika immunreaktioner som styrs av transplantationsgener leder förhoppningsvis också till nya generationer av terapier som faktiskt permanent kan bota sjukdomen. Jag kan inte bedöma när det kan ske, men principen finns redan där.

Söderbergiska priset instiftades 1986 av Torsten och Ragnar Söderbergs stiftelser och prissumman uppgår nu till 1 miljon kronor. Priset utdelas vartannat år för forskning inom ekonomi eller rättsvetenskap och vartannat år inom medicin; i det första fallet genom Kungliga Vetenskapsakademien och i det senare genom Svenska Läkaresällskapet.

Priset har tidigare tilldelats bland andra: Lennart Pålsson (Rättsvetenskap, 2009) Felix Mitelman (Medicin, 2008) Per Krusell (Ekonomi, 2007)

Priset delades ut den 29 september vid ett halvdagsseminarium som arrangerades i samarbete med Svenska Läkaresällskapet och mottagaren på ämnet "The changing fate of the rheumatic patient".

Torsten och Wanja Söderbergs pris

2010 års pris delades av Sofia Lagerkvist, Charlotte von der Lancken och Anna Lindgren som bildar designgruppen Front. Innovation och nyskapelse är några av kriterierna för priset, dessa har varit extra betydande vid nämndens val av årets pristagare.

Foto: Mikael Lammgård

Front verkar i ett genuint samarbete där inga objekt eller idéer går att särskilja från kollektivet. Att samarbete är en grundförutsättning i deras formgivning är starkt framträdande.

Fronts design har ofta skapats i samverkan med flera olika kompletterande kompetenser, som hantverkarens och industriproducentens, men också med mer oväntade kompetenser som magikerns eller historikerns. Historisk kompetens kombinerad med en hög och genomarbetad kunskap om dagens viktigaste designverktyg, det digitala, skapar nya förutsättningar med nya material.

Prisnämnden ser ett flöde av förnyelseprocesser i gruppens produktion. De arbetar som en enhet där alla deltar i designprocessen, från idémöte till slutprodukt. Slutprodukten berättar ofta en historia för betraktaren om processen. Objekt som Horse lamp – en häst i fullskala med lampskärm på huvudet och Pig tray, en gris som utgör stommen till ett bord, är redan välbekant för många. Med sin fascination för magi skapar Front till synes omöjlig design som trotsar naturlagarna.

Priset instiftades 1992 till minne av makarna Torsten och Wanja Söderberg och utdelades första gången 1994 på Torstens 100-årsdag. Priset handläggs av Röhsska museet och prissumman på en miljon kr samfinansieras av Torsten och Ragnar Söderbergs stiftelser.

Priset har tidigare tilldelats bland andra:
Harri Koskinen (2009)
Steinunn Sigurðardóttir (2008)
Torbjørn Anderssen, Andreas Engesvik och Espen Voll (2007)

Det Söderbergiska Handelspriset

2010 tilldelades priset Anders Lönner, VD Meda AB för att "genom nya och djärva strategier inom handeln med läkemedel, framgångsrikt utvecklat svenska Meda AB till ett internationellt läkemedelsföretag". Priset på 500.000 kr samfinansieras av Torsten och Ragnar Söderbergs stiftelser och utdelas årligen av en jury utsedd av Svensk Handel och stiftelserna i samråd.

– Anders Lönner är en sann entreprenör i bemärkelsen att kunna förena nya idéer med praktisk handling på ett uppseendeväckande lönsamt sätt, säger Dag Klackenberg, ordförande i Söderbergiska Handelsprisets jury.

Prisutdelningen och prisföreläsningen ägde rum den 10 maj i samband med Svensk Handels årsstämma på Yasuragi Hasseludden, utanför Stockholm. I sitt föredrag berättade Anders Lönner hur det gick till att bygga upp Meda och svarade bland annat på frågan om vad han ska göra med prispengarna. Ett sammandrag finns att tillgå på stiftelsens hemsida.

Söderbergiska Handelspriset har delats ut sedan 1988 och senast tilldelats: Mats Abrahamsson och Gunilla Jönson (2009), Torsten Jansson (2008), Jonas och Robert af Jochnick (2007)

Foto: Knut Koivisto

Foto: Magnus Söderlund